

POSEL

zpod Žalého

Číslo 5

Ročník XXVIII/2018

Cena 10 Kč

ZPRAVODAJ OBCE BENECKO, PRAMENY OBECNÍ KRONIKY

podatelna@obecbenecko.cz

www.obecbenecko.cz

Výsledky obecních voleb	3
Zápis z 25. veřejného zasedání OZ	4
Společenská kronika	8
Výlet do Kowar	8
Stoleté výročí vzniku Československé republiky	9
Prohlášení nezávislosti československého národa	10
Občan a úřad	13
Výběr z myšlenek a názorů prezidenta Václava Havla	15
Kousek pravdy	17
Historie poutí, smysl, účel a vyhlídky	19
Poutníková cesta	26
Cedron a mlýny na něm	28
Co dnes s knihou	37
Skrytá krása kamenů	39

*Obrázek na titulní straně: Pomník padlým v 1. světové válce v Mrklově
foto Z. Strnádková*

POSEL ZPOD ŽALÉHO

Vydává Obecní úřad Benecko, redakční rada: Rada obce Benecko.

Registr. číslo MK ČR E 12668. Podávání novinových zásilek povoleno ObSP Pardubice č. j. P/1-8190/91 ze dne 27. ledna 1991.

Za věcný a názorový obsah textů odpovídají jejich autoři.

Uzávěrka dne 24. 10. 2018. Náklad 300 ks.

Výroba: *Gentiana* Jilemnice

VÝSLEDKY OBECNÍCH VOLEB 5. a 6. 10. 2018

Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy
881	601	68,22	601	7 548

Kandidátní listina	Počet hlasů abs.	Počet hlasů v %	Počet kandidátů	Přepočt. % platných hlasů	Počet mandátů
PRO OBEC	2 735	36,23	15	36,23	5
Miroslav WOHANKA	74	0,98	1	503,20	0
KDU-ČSL a NK	4 739	62,78	15	62,78	10

ZVOLENÍ ZASTUPITELÉ

poř.	kandidátní listina	jméno	hlasy	%
1	KDU-ČSL a NK	Bc. Zdeněk Jebavý	392	8,27
2	KDU-ČSL a NK	Ing. Jaroslav Mejsnar	391	8,25
3	KDU-ČSL a NK	Martin Pohořalý	376	7,93
4	KDU-ČSL a NK	Miroslav Zelinka	348	7,34
5	KDU-ČSL a NK	Mgr. Veronika Mejsnarová	319	6,73
6	KDU-ČSL a NK	Monika Janatová	289	6,09
7	KDU-ČSL a NK	Marek Hendrych	331	6,98
8	KDU-ČSL a NK	Pavel Šochovský	302	6,37
9	KDU-ČSL a NK	Jan Gerstner	319	6,73
10	KDU-ČSL a NK	Bc. Dominik Brožek	272	5,73
11	PRO OBEC	Kamil Tomáš	253	9,25
12	PRO OBEC	Ing. Dana Hásková	237	8,66
13	PRO OBEC	Petr Wiesner	231	8,44
14	PRO OBEC	Jiří Harcuba	229	8,37
15	PRO OBEC	Ing. Mgr. Fechtnerová Aneta Ph.D.	192	7,02

Vážení čtenáři Posla, do doby uzávěrky tohoto vydání ještě neproběhlo ustavující zasedání nového obecního zastupitelstva. Neří tedy jisté, kdo bude v následujícím volebním období starostou obce. Proto je rubrika Slovo starosty v tomto vydání Posla vynechána. Redakční rada

Zápis z 25. veřejného zasedání OZ,

konaného dne 26. 9. 2018 v zasedací místnosti Obecního úřadu Benecko od 17. 00 hodin.

25. veřejné zasedání zastupitelstva obce zahájil pan starosta v 17:04 hodin. Přivítal přítomné hosty zasedání a zastupitele, kterých bylo přítomno 10, omluveni M. Janatová, Mgr. V. Mejsnarová a M. Pohořalý, na posledním zasedání v tomto volebním období.

1) Schválení

- a) programu zasedání,
- b) ověřovatelů zápisu: Ing. D. Hásková a S. Klimenta,
- c) zapisovatelky: Ivana Koudelková.

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo schvaluje: a) navržený program zasedání, b) ověřovatele zápisu: Ing. D. Hásková a S. Klimenta, c) zapisovatelku I. Koudelkovou.

Výsledek hlasování: Pro 10. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 1a), 1b) a 1c) schváleno.

2) Schválení zápisu z 24. OZ ze dne 27. 6. 2018.

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo schvaluje zápis z 24. Veřejného zasedání OZ Benecko, které se konalo dne 27. 6. 2018.

Výsledek hlasování: Pro 10. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 2) schváleno.

3) Schválení rozhodování OR ze dne 23. 7., 13. 8., 5. 9. a 24. 9. 2018. T. Petrák – OR bod 8) směrnice na veřejné zakázky, proč byla zrušena? Došlo ke změně zákona, nové obecní zastupitelstvo po volbách rozhodne, zda zavede směrnicí novou.

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo schvaluje rozhodování Rady Obce Benecko ze dne 23. 7., 13. 8., 5. 9. a 24. 9. 2018.

Výsledek hlasování: Pro 10. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 3) schváleno.

4) Účetní a rozpočtové záležitosti.

4a) Změna rozpočtu č. 4/2018 – rozpočtové opatření č. 4

Příjmy: 4111 Neinv. přijaté transfery (dotace volby) +/- 180 000 Kč, 2279 Záležitosti ost. drah +/- 180 000 Kč. Výdaje: 6115 Volby do zastupitelstev USC +/- 180 000 Kč, 3639 Komunální služby +/- 180 000 Kč. Přesuny mezi paragrafy a položkami: paragraf: 3326, 3635, 3639, 3722, 4351, 6171, 6399, 6409. Změnou č. 4 rozpočtové opatření č. 4 nebudou navýšeny příjmy ani výdaje rozpočtu obce. Příjmy celkem: 28 000 000 Kč. Výdaje celkem 27 000 000 Kč.

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo schvaluje rozpočtovou změnu č. 4/2018 – rozpočtové opatření č. 4.

Výsledek hlasování: Pro 10. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 4 a) schváleno.

- 4b) Výsledek kontroly z dílčího přezkoumání hospodaření obce za rok 2018. Zastupitelé byli seznámeni s výsledkem kontroly z dílčího přezkoumání hospodaření obce za rok 2018. Při kontrole z dílčího přezkoumání hospodaření obce za rok 2018 nebyly zjištěny chyby a nedostatky.

Zastupitelstvo obce bere Zprávu z dílčího přezkoumání hospodaření obce za rok 2018 na vědomí.

- 4c) Inventarizace majetku a závazků k 31. 12. 2017. Návrh na vyřazení majetku z evidence. Inventarizace majetku za rok 2017 proběhla řádně, podklady byly řádně připraveny a ověřeny na skutečnost. U inventur byla vždy osoba odpovědná za majetek. Byl zjištěn skutečný stav majetku a závazku a ostatních inventarizačních položek pasiv a podrovnáhy, který je zaznamenán v inventurních soupisech. Skutečný stav byl porovnán na účetní stav majetku a závazků a ostatních inventarizačních položek. Inventarizační zpráva byla zpracována dne 23. 1. 2018. Zastupitelé byli seznámeni s návrhem na vyřazení majetku z evidence.

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo schvaluje návrh na vyřazení majetku z evidence. Výsledek hlasování: Pro 10. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 4 c) schváleno.

- 5) Pozemkové záležitosti.
- 5a) Starosta seznámil přítomné s prodeji a směnou pozemků, které jsou momentálně rozpracované.
- Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.*
- 5b) Směna pozemků s MUDr. Zavřelem v Dolních Štěpanicích. Bylo řešeno již na minulém OZ. Bylo překontrolováno zaměření chodníku zda odpovídá skutečnosti. Vše je v pořádku. Záměr byl vyvěšen.

Návrh usnesení:

Souhlas se směnou pozemků s MUDr. Zavřelem za odhad a náklady, kde rozdíl cen bude doplacen a zřízení věcného břemene na odklizení sněhu na pozemek p. p. č. k. ú. Dolní Štěpanice.

Výsledek hlasování: Pro 10. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 5 b) schváleno.

- 6) Postup při pořizování změny územního plánu. Firma SURPMO Hradec Králové, která změnu ÚP zpracovává, zpracovala botanické průzkumy a materiál bude předám k posouzení dotčeným institucím. Ze

Zastupitelstvo

strany obce je vynakládáno maximální úsilí k tomu, aby byla změna ÚP co nejdříve dokončena.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

V 17:33 se dostavil pan Bc. Z. Jebavý, přítomno 11 zastupitelů. V 17:36 se dostavil pan M. Hendrych, přítomno 12 zastupitelů.

- 7) Informace o probíhajících stavbách v obci.
- 7a) Kanalizace v DŠ – v říjnu proběhne pokládka podkladových asfaltů. Dle informací platí termín ukončení uzavírky 31. 10. 2018. Část obecních cest je vyasfaltována, ostatní na jaře příštího roku. Dodavatel stavby se zaručil, že povrch místních komunikací bude upraven tak, aby umožňoval jejich zimní údržbu.
Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.
- 7b) Most v Prakovicích – rekonstrukce v letošním roce nedopadla z důvodů úředních průtahů při vydávání stavebního povolení. Obec trvá na tom, aby při rekonstrukci mostu v příštích letech byl na dobu stavby instalován vedle stávajícího mostu most provizorní.
Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.
- 7c) Silnice Mrklův – dokončuje se projektová dokumentace. Stavební povolení se předpokládá prosinec 2018 – leden 2019 (pokud nedojde k úředním průtahům). Dále pak bude záležet na financích kraje.
Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.
- 7d) Řešení dopravy v Dolních Štěpanicích. Připomínku vznesla paní D. Dobešová a L. Mohrová ohledně řešení bezpečnosti pohybu chodců, zejména dětí, především na křižovatce u mostu. Dle informací, které má starosta k dispozici se vodorovné dopravní značení bude provádět po zimním období. Přitom bychom rádi zřídili přechody pro chodce. K tomu musí dát souhlas policie ČR, jakož i k dalším úpravám (dopravní značky, měření rychlosti, případně další opatření). V úvahu připadá i obnovit jednání o spolupráci s Městskou policií Jilemnice. Ze strany občanů padla i zmínka o zřízení lávky pro pěší přes Jizerku. Ze strany obce budou možnosti realizování jednotlivých návrhů prověřeny, a bude o tom dále jednáno s policií ČR. Vyřešení tohoto problému případně již novému OZ.
Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.
- 8) Závěrečný účet svazku Krkonoše za rok 2018. Starosta seznámil přítomné se závěrečným účtem svazku, který je k nahlédnutí na OÚ Benecko.
Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.
- 9) Různé.
- 9a) Senioři z Dolních Štěpanic požádali o zaplacení autobusu na výlet do Polska.

Návrh usnesení:

Zastupitelstvo

Souhlas se zaplacením autobusu pro seniory na výlet do Polska.

Výsledek hlasování: Pro 12. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 9 a) schváleno.

- 9b) Žádost o podpis smlouvy na věcné břemeno č. IV-12-4015537/VB/005 na položení kabelového vedení NN v Dolních Štěpanicích do obecního pozemku ppč. 1351. Již byla podepsána smlouva o smlouvě budoucí a kabel je položen.

Návrh usnesení:

Souhlas s podpisem smlouvy na věcné břemeno č. IV-12-4015537/VB/005 na kabelové vedení NN v Dolních Štěpanicích za 10 tis. korun.

Výsledek hlasování: Pro 12. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 9 b) schváleno.

- 9c) Na centrální parkoviště na Benecku končí nájemní smlouva. S parkováním v centru Benecka je každou zimu problém. Zda parkoviště znovu pronajmout, nechat zdarma, nebo využít dalších možností rozhodne obecní rada.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- 9d) P. Šochovský – důchodci z Benecka oslovili hasiče o možnost scházet se v hasičárně na Benecku. Již bylo řešeno na některém z minulých zastupitelstev. Z technických důvodů to není možné (stísněný prostor).

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- 9e) J. Hendrych – cizí lidé si kupují pozemky v obci a pak se o ně nestarají. Obec v takovýchto případech vyzývá vlastníky k nápravě. Řešíme, zda je toto možné přikázat pod hrozbou sankcí.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- 9f) J. Voňka – někdo z Dolních Štěpanic si stěžuje na motorkáře, ale 8 z nich nás reprezentovalo na šestidenní a obec by měla být hrdá, že má takové lidi. K. Tomáš – hluk nedělají jen místní, ale sjíždějí se i cizí motorkáři. Starosta se snažil situaci řešit osobním jednáním s některými motorkáři. Obec v tomto směru má velmi omezené pravomoci. Pokud bude nadměrné rušení hlukem pokračovat, bude nutno problém řešit spolu s orgány životního prostředí.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- 10) Závěr. Starosta poděkoval zastupitelům za práci v obecním zastupitelstvu za celé volební období, všem popřál hodně úspěchů v životě a těm co se rozhodli kandidovat znovu i úspěch v nadcházejících volbách. Poděkoval všem přítomným za účast a v 18:50 ukončil zasedání zastupitelstva.

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

Jubilea v červenci 2018

Jiří Bachtík, Benecko	90 let
Zdeněk Kynčl, Horní Štěpanice	84 let
Hana Erlebachová, Mrklov	80 let
Anna Fajstavrová, Dolní Štěpanice	76 let
Pavel Šír, Mrklov	70 let
Věra Fajstavrová, Mrklov	70 let

Jubilea v srpnu 2018

Jaruška Braunová, Benecko	79 let
Jiří Tomáš, Dolní Štěpanice	70 let

VÝLET DO KOWAR

Milí čtenáři. My důchodci z Dolních Štěpanic se chceme s Vámi podělit o dojmy z moc vydařeného výletu. 9. 10. 2018 jsme vyrazili do Polska. Sešlo se nás 15 a to bylo akorát do malého autobusu. Vyjeli jsme z Dolních Štěpanic a přes Pomezní Boudy do polského městečka Kowary. Tady se nachází park miniatur. Je tu na 60 nejkrásnějších staveb, mezi které patří i české památky. Zámky v Jilemnici, Vrchlabí a Frýdlantu. Najdete zde i Obří důl a Sněžku. Park je přístupný celoročně, takže můžete památky obdivovat ve všech ročních obdobích. Každá stojí na malé vyvýšenince, která je v zimě vytápěna. Dostali jsme mladého průvodce, který se zajímal o historii, zejména o středověk, tak dokázal velice poutavě vyprávět. I okolí parku je pro odpočinek jako stvořené. Všude jsou stolečky a křesílka, kde je možno se posadit a v klidu si dát třeba kávičku. Strávili jsme v Kowarech asi 3 hodiny a vraceli se zpět. Zastavili jsme se v Jánských Lázních na oběd a už jsme mířili k domovu. Výlet se všem moc líbil. Přálo nám počasí, bylo teplicko a když slunce nasvítlo stromy, byla to opravdová pastva pro oči. Chtěla bych touto cestou poděkovat OZ za finanční podporu, díky níž jsme prožili skutečně hezký den. Na jaře příštího roku bychom si chtěli nějaký výlet zase naplánovat.

Libuše Koudelková

Stoleté výročí vzniku Československé republiky

Dvacátý osmý říjen byl pro nás staré pamětníky každý rok dnem slavným a posvátným. Už jsem psal o tom, jak se konaly slavnostní schůze, koncerty, akademie, řečníci mluvili slovy každoročně opakovanými a přesto pořád platnými, básníci posvěcení nebo povolání psali verše o zrození nové svobody, o pádu orla, jemuž národ přerazil křídla, a o naději, že národ vyhlédne až nad mraky. Takové to bylo i na oslavách ve Vrchlabí, i když ze strany vrchlabské německé většiny čísela v lepším případě lhostejnost, v horším nevraživost. Ale česká menšina se dovedla radovat hlavně v řadách Sokola a pokrokových vlastenců.

Pamatuji se i na scénu o návratu legionářů do vlasti, významnou roli v ní sehrály vrchlabské sokolky Pavla a Mirka. Bohužel už nepamatuji, kdo sehrál úlohu legionáře, který se vrátil do vlasti slepý. Věřte, ty vzpomínkové oslavy byly tenkrát plnokrevné, zavazující. Dvacátý osmý říjen byl pojem, byl něčím nesmírně zásadním. V minulém režimu už byl až na druhém místě, na prvním byl den znárodnění z roku 1945 a na třetím byl den schválení zákona o československé federaci z roku 1968. Schválně, zeptejte se dnes svých dětí, proč je Dvacátý osmý říjen v kalendáři vytištěn červeně.

Ve svých devatenácti letech jako začínající učitel jsem prožíval říjnovou oslavu v Plané u Mariánských Lázní. I tam jsme po projevu cvičili a zpívali a tančili a cítili jsme se šťastní, snad jsme ani netušili, že od hranic se mračí v hnědých barvách.

Nezapomenutelný byl pro mne 28. říjen roku 1937. To nás asi pět set aspirantů ve škole pro budoucí důstojníky v záloze skládalo přísahu věrnosti. Byl to krásný den, ale o rok později měl nepovedeného sourozence. To jsme byli staženi z hranic a ta veliká armáda se najednou zmenšila, za pochodu jsme nezpívali o travičce zelené a netušili jsme, že ta rota kamarádů písničkou oslavovaná, se zase sejde teprve až po šesti letech. V uniformě je voják podpírán kamarády. V civilu je těžší být hrdinou. I básníci se odmlčeli. Nebo zpívali v metaforách, v takových obrazných přirovnáních, které byly srozumitelné jen hrstce zasvěcených.

Ale nechme historie. Vlastně ji dnes poděkujeme, že nás naučila vážit si svobody. A budme veselí, zazpívejme si. Třeba tu časovou písničku, že v říjnu už „troubějí“ na horách jeleni. (Ten tvar troubějí, jako češtinář, textaři odpoouštím. Správné „troubí“ by nevyhovovalo básnickému rytmu, písňové metrice.)

M. Gerstner starší

PROHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI ČESKOSLOVENSKÉHO NÁRODA ze dne 18. října 1918

V této vážné chvíli, kdy Hohenzollernové nabízejí mír, aby zastavili vítězný postup spojeneckých armád a zabránili rozdělení Rakousko-Uherska a Turecka, a kdy Habsburkové slibují federalisaci říše a autonomii nespokojeným národům podrobených jejich vládě, my, Československá národní rada, uznaná vládami spojeneckými a vládou americkou za prozatímní vládu československého státu a národa, v plném souhlasu s prohlášením českých poslanců, učiněným v Praze dne 6. ledna 1918, a vědomí si toho, že federalisace a tím více autonomie neznamenají ničeho pod habsburskou dynastií, činíme toto naše prohlášení nezávislosti.

Činíme tak, poněvadž věříme, že žádný národ nemůže býti nucen žíti pod svrchovaností, které neuznává a poněvadž máme vědomí a pevné přesvědčení, že náš národ nemůže se volně vyvíjeti v habsburské lži-federalisaci, která není než novou formou odnárodnujícího útisku, pod nímž jsme trpěli minulá tři století.

Činíme toto prohlášení na základě našeho historického a přirozeného práva. Byli jsme samostatným státem již od sedmého století a r. 1526 jako samostatný stát, sestávající z Čech, Moravy a Slezska, spojili jsme se s Rakouskem a s Uhrami v obrannou jednotu proti tureckému nebezpečí. Nikdy jsme se v této konfederaci nevzdali dobrovolně svých práv jako samostatný stát. Habsburkové porušili svou smlouvu s naším národem, nezákonně překračující naše práva a znásilňující ústavu našeho státu, kterou sami přísahali zachovávat, a my proto odpíráme zůstatí déle v jakékoliv formě součástíkou Rakousko-Uherska.

Požadujeme pro Čechy právo, aby byli spojeni se svými slovenskými bratry ze Slovenska, kdysi součástky našeho národního státu, odtržené později od našeho národního těla a před padesáti lety vtělené v uherský stát Maďarů, kteří nevylicitelným násilím a krutým útlakem podrobených plemen pozbyli veškerého mravního a lidského práva vládnouti komukoliv, kromě sobě samým.

Svět zná dějiny našeho zápasu proti habsburskému útisku, zesílenému a v systém uvedenému dualistickým vyrovnáním rakousko-uherským z roku 1867. Je to politický úklad Němců a Maďarů proti našemu vlastnímu národu stejně, jako proti jiným slovanským a latinským národům monarchie. František Josef uznal opětovně nejslavnostnějším způsobem svrchovaná práva našeho národa. Němci a Maďaři postavili se na odpor tomuto uznání a Rakousko-Uhersko, sklánějíc se před pangermány, stalo se kolonií Německa a jako jeho předvoj na východě vyvolalo poslední balkánský konflikt stejně jako nynější světovou válku, kterou Habsburkové počali sami bez souhlasu zástupců lidu.

Nemůžeme a nechceme nadále žít pod přímou nebo nepřímou vládou těch, kteří znásilnili Belgii, Francii a Srbsko, chtěli býti vrahy Ruska a Rumunska, jsou vrahy desetitisíců občanů a vojinů naší krve a spoluvinníky bezpočetných nevýslovných zločinů, spáchaných v této válce proti lidskosti těmito dvěma degenerovanými a neodpovědnými dynastiemi. Nechceme zůstat součástíkou státu, který nemá existenčního oprávnění a který odpíráje přijetí základní zásady moderní světové organisace, zůstává toliko umělým, nemorálním politickým útvarům, který překáží každému hnutí, směřujícímu k demokratickému a sociálnímu pokroku. Habsburská dynastie, zatížená nesmírným dědictvím chyb a zločinů, jest stálou hrozbou světovému míru a my považujeme za svoji povinnost k lidstvu a civilisaci přispěti k jejímu pádu a zničení.

Odmítáme svatokrádežné tvrzení, že moc dynastie habsburské a hohenzollernské je původu božského; odpíráme uznati božské právo králů. Náš národ povolal Habsburky na český trůn ze své svobodné vůle a tímto právem je sesazujeme. Prohlašujeme tímto habsburskou dynastií za nehodnou, aby vedla náš národ, a upíráme jí veškerá práva vládnouti v Československé zemi, která – to zde nyní prohlašujeme – bude od nynějška svobodným a nezávislým lidem a národem.

Přijímáme ideály moderní demokracie a budeme k nim lnouti, poněvadž to byly ideály našeho národa po staletí. Přijímáme americké zásady, jak byly stanoveny presidentem Wilsonem: zásady o osvobozeném lidstvu, skutečné rovnosti národů a vládách, odvozujících všecku svou spravedlivou moc ze souhlasu ovládaných. My, národ Komenského, nemůžeme než přijmouti tyto zásady, vyjádřené v americké deklaraci nezávislosti, v zásadách Lincolnových a v prohlášení lidských a občanských práv. Za tyto zásady proléval náš národ krev před pěti stoletími v památných válkách husitských, za tytéž zásady prolévá náš národ krev dnes po boku svých spojenců v Rusku, v Itálii a ve Francii.

Načrtneme jen hlavní zásady ústavy československého národa. Konečné rozhodnutí o ústavě samé náleží zákonitě zvoleným zástupcům osvobozeného a sjednoceného národa.

Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze o pokrok zaručí úplnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slova, tisku a práva shromažďovacího a petičního. Církev bude odloučena od státu.

Naše demokracie bude spočívati na všeobecném právu hlasovacím. Ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na roveň mužům. Práva menšiny budou chráněna poměrným zastoupením; národní menšiny budou požívatí rovných práv. Vláda bude míti formu parlamentární a bude uznávati zásady iniciativy a referenda. Stálé vojsko bude nahrazeno milicí.

Československý národ provede dalekosáhlé sociální a hospodářské reformy; velkostatky budou vyvlastněny pro domácí kolonizaci; výsady šlechtické budou zrušeny.

Národ náš převezme svou část předválečného státního dluhu rakouso-uherského; válečné dluhy ponecháme těm, kdo do nich zabředli.

Ve své zahraniční politice přijme československý národ plnou část odpovědnosti za reorganizaci východní Evropy. Přijímá cele demokratický a sociální princip národnostní a souhlasí s naukou, že veškeré úmluvy a smlouvy mají býti uzavírány otevřeně a upřímně, bez tajné diplomacie.

Naše ústava postará se o účinnou, rozumnou a spravedlivou vládu, která vyloučí jakékoliv zvláštní výsady a znemožní třídní zákonodárství.

Demokracie porazila theokratickou autokracii. Militarismus je zničen – demokracie je vítěznou; na základech demokracie bude lidstvo reorganizováno. Mocnosti temnoty sloužily vítězství světla – vytoužený věk lidstva vzhází. Věříme v demokracii, věříme ve svobodu – a ve svobodu vždy větší a větší.

Dáno v Paříži dne 18. října 1918.

Profesor T. G. Masaryk, předseda ministerské rady a ministr financí.
 Generál Dr. Milan Štefánik, ministr národní obrany.
 Dr. Eduard Beneš, ministr zahraničních záležitostí a ministr vnitra.

Ponechán původní pravopis

Lesmrtelná byrokracie

OBČAN A ÚŘAD

Ota Bruck

O úřadech a úřadování se již toho napsalo a nadiskutovalo habaděj. Převážnou většinou to byly stránky stinné ve formě scén o úředním šimlu nebo o někom, komu dal Pán Bůh úřad. Světlych případů je pohříchu málo. Na druhé straně stížnosti na občana v jeho poměru k úřadům nejsou tak četné; jen tu a tam zaslechneme něco o švejkovině. Avšak i ten občan zasluhuje výtku. V moderní době je naše curriculum vitae režírované z valné části působností úřadů a musí být naším zájmem, aby to byla režie dobrá. Jde o otázku vzájemného poměru mezi občanstvem a úřady. Je to otázka jeho pochopení a spolupráce. Obávám se, že se této otázce nevěnuje dostatek péče.

Postoj dnešního občana k úřadu je ze značné většiny založen na nesprávném základě. Občan vidí v úřadu vrchnost, která mu vládne, v úředníkovi figuru s voskovou tváří, která se nesmí na poddaného usmát, drába, který mává karabáčem, jenž dopadne na jeho ubohou hlavu, jestliže se nedostaví toho a toho dne, v tolik a tolik hodin, tam a tam, dveře ty a ty a nezaplatí nedoplatek 50 haléřů, který dluží státu. Úřad je v jeho očích po halvíčkovsku řečeno – samec.

Je to neblahé dědictví ze starého mocnářství rakousko-uherského. Z tohoto nazírání, rozhodně nesprávného, pramení pak poměr

občana k úřadům a státu vůbec. Domnívám se, že se takřka vžila praktika starorakouská, t. j. že se úřady musí šidit, oblafnout a obcházet. Tenkrát to bylo na místě. Tenkrát to byly úřady cizácké, které se snažily český národ utlačovat a znásilňovat; tenkrát šidit ty Rakušáky s fédrpušem bylo v jistém smyslu dokonce vlasteneckým bojem proti nepřátelské byrokracii. Totéž stanovisko platilo i za nacistické okupace.

Dnes však jsme svobodni. Císaře pána i Hitlera si vzali čerti a s nimi i jejich skopčácké aparáty. Dnes máme svou hlavu státu, svou vládu, svůj parlament, svoje úřady, v nichž pracují lidé z téhož masa a krve jako jsme my ostatní, obyčejní občané. Vždyť se může docela dobře stát, že budou jednou povoláni k práci ve vládě neb parlamentě. **Kdož ví, zda zde, v Trutnově nežije příští prezident republiky?** Je dnes na místě, abychom ty naše úřady považovali za cizáckou vrchnost, kterou je třeba šidit a neposlouchat? Tisíckrát ne! Mluvíme a píšeme o demokracii víc než o čemkoliv jiném. Jak málo se však zdůrazňuje a vžívá disciplína, která je prvním požadavkem demokracie! Dnešní české a slovenské úřady nemají za úkol vládnout lidu s karabáčem v ruce. Jejich úkolem je zemi spravovat, občanům – jejichž jménem pracují – radit a pomáhat. To nám musí být jasné, abychom se

nesmrtelná byrokracie

mohli od té rakušácké praktiky oprotit – odrakouštit – a podle toho upravit náš poměr vůči našim úřadům.

Ovšem, abychom na tomto poli sklidili dobrou úrodu, je nezbytně třeba, aby na druhé straně také úřady našly svůj správný poměr vůči občanům. I na této straně je z nebezpečné většiny nesprávný základ. Mnozí úředníci, jakkoliv nízcí a jakkoliv vysocí, si neuvědomují, že jejich funkce je především funkcí čestnou, že jsou reprezentanty lidu, že tomu lidu mají sloužit a ne napak.

Jistě každý z nás má zkušenost s úředním spisem tohoto typu: „Vyzýváte se, abyste se dostavili dne... atd. Neuposlechnete-li, budete předvedeni!“ Tedy, občanu se nevěří již předem, že splní svou povinnost, předem se v něm spatřuje člověk nehodný, možno-li zločinec a hrozí mu trestem. Páni úředníci, nešlo by to napsat třeba takhle: „Vážený pane Krupičko, prosím, abyste se dostavil dne toho a toho na zdejší úřad k vyřízení té a té záležitosti. Nemůžete-li se pro neodkladné zaneprázdnění dostavit, pošlete svého zástupce“. To by bylo hodno českého úředníka a českého občana v lidové demokracii. Za slovo: prosím, se nemusí stydět žádný úředník, ať stojí sebe výš; je to věc slušnosti, na kterou mají všichni nárok. Vždyť důvěra a slušnost patří také k demokracii. Nechť jsou úředníci tací k občanům a ti se budou revanšovat. Nechť se úředník tváří

přívětivě; ať nejsou mrzutí pro každou maličkost, která vznikla třeba z nedorozumění či neúmyslně.

Další bolest: mám střední školu s maturitou, různé kursy a leccos jsem již v životě přečetl. Musím však přiznat, že někdy musím dvakrát i vícekrát pročíst, takřka prostudovat úřední lejstro, hemžící se přemírou citací různých nařízení, výnosů, paragrafů, dat, čísel jednacích, liter s odvoláním na příslušné zákony, směrnice, výměry, odstavce a Bůh ví, co ještě. Hotové bludiště! Přitom je taková věta tak dlouhá, že ji musíte číst několikrát, protože na konci nevíte, co bylo na začátku. Nejsou řídké případy, že některé věty vyhlášek mají přes sto slov. Jsou úřední dokumenty, které jsou psány takovým stylem, že si cizinec musí myslet, že náš národ se skládá ze samých advokátů. A nyní, jak se v tom má vyznat člověk, který má pět tříd obecných a nějakou měšťanskou, od kterého se požaduje, aby to nařízení plnil? Ten nad tím chvíli mudruje, pak mávne beznadějně rukou a řekne si „ať mu ten slavný úřad vleze na záda!“ Čech Čechu nerozumí. Velmi mnoho nepříjemností vzniká právě proto, že úřední řeč je mnohému občanu nesrozumitelná. A jsou to nepříjemnosti zbytečné. Dovolují si pochybovat o tom, že by čeština byla neschopná k tomu, aby jakékoliv vyjádření nešlo napsat krátce, jasně a prostě tak, aby tomu rozuměl každý.

Šéfové úřadů by vykonali velký kus záslužné práce, kdyby svým

Názory václava havla

podřízeným vydali patřičné pokyny, jimiž by zmizela s povrchu zemského dosavadní „úřední řeč“ – černá magie, s níž je nutno jít k právníkovi, aby ji rozluštil. Chudý poplatník by byl za to vděčen, protože by ušetřil peníze, čas – a nervy! A to nejhlavnější: úřadu bude dáno, co úřadu jest.

Dobrého vzájemného poměru a shody mezi občany a úřady je třeba jako soli. Dospějeme k ní tím spíše, čím dříve si uvědomíme povinnosti a úkoly nás všech, přesta-

neme-li jeden druhého bezdůvodně a bez důkazů podezírat ze špatných úmyslů a činů, přestaneme-li se na sebe mračit, jeden na druhého nesmyslně se vyvyšovat, budeme-li vždy a všude jednat slušně, jako rovný s rovným, ochotně, v dobré vůli a dobré náladě.

Iniciativa musí přijít od úřadů. Jen chtějí!

*Převzato z trutnovského časopisu
JEDNOTA - z 25. října 1947 - č. 41
Jak vizionářské!*

Výběr z myšlenek a názorů prezidenta VÁCLAVA HAVLA

Budujeme nově náš stát. Osud mne uvrhl do postavení, v němž mám přece jen na toto budování o něco větší vliv než většina mých spoluobčanů. Hodilo by se proto, abych se vyznal ze svých představ o tom, jaký stát by to měl být. Jakou vizí našeho státu jsem při tom veden.

Snad se všichni shodují na tom, že chceme vybudovat především stát právní a demokratický s více rovnoprávnými stranami, stát mírumilovný a stát s prosperující tržní ekonomikou. Někteří zdůrazňují, že by to měl být i stát sociálně spravedlivý, proti čemuž se jiní dost energeticky bouří, pocitující v takové formulaci jakési zbytky socialismu a zdůrazňují, že pojem „sociální spravedlnost“ je veskrze nejasný, že může znamenat cokoli a že fungující tržní hospodářství nemůže žádnou skutečnou sociální spravedlnost garantovat s ohledem na to, že se lidé liší a vždycky budou lišit mírou pracovitosti, nadání a v neposlední řadě i štěstí. To je samozřejmě, sociální spravedlnost ve smyslu sociální rovnosti věru tržní ekonomika zaručovat ze samé své podstaty nemůže, a usilovat o něco takového by bylo navíc hlu-

boce nemorální (k tomu nám sdostatek důkazů snesla naše socialistická zkušenost).

Nevím však, proč by demokratický stát, maje v rukou zákonodárství a státní rozpočet, nemohl usilovat o určitou spravedlnost například v důchodové či daňové politice, v podporách v nezaměstnanosti, v platech státních zaměstnanců, v podpoře opuštěných starých lidí, lidí zdravotně postižených či těch, kteří se z různých důvodů ocitají na sociálním dně. O rozumnou politiku v těchto všech oblastech usilují, ač různé způsoby a s různým úspěchem, všechny civilizované státy a zajisté proti tomu v principu nemají nic ani ti nejpřísnější strážci tržní ekonomiky.

Jsem přesvědčen, že nikdy nevybudujeme právní a demokratický stát, nebudeme-li budovat současně stát – ať to zní politologovu uchu jakkoliv nevědecky – stát lidský, mravní, duchovní a kulturní. Sebelepší zákony a sebelépe vymyšlené demokratické mechanismy totiž samy o sobě nemusí ještě vůbec zaručovat ani zákonitost, ani svobodu, ani lidská práva, prostě nic z toho, k čemu jsou určeny, nebudou-li garantovány určitými lidskými a společenskými hodnotami. K čemu by byl například zákon, kdyby ho nikdo nerespektoval, nikdo nechránil a nikdo odpovědně nenaplňoval? Jen kusem papíru. K čemu by byly volby, v nichž by měl volič z jakýchsi důvodů na vybranou jen mezi menším a větším uličníkem? K čemu by bylo pestré spektrum stran, kdyby ani jedné z nich nešlo o obecný prospěch?

Jsem tedy zas u toho: bez souboru obecně přijímaných, obecně sdílených a všemožně upevňovaných mravních hodnot, imperativů, závazků, měřítek, zásad slušného společenského chování a ideálů nebude fungovat ani zákon, ani demokracie, a dokonce ani tržní ekonomika. To všechno jsou skvělé plody lidského ducha, schopné mu skvěle sloužit – pakliže tu ovšem vůbec nějaký lidský duch je, takový duch, který chce, aby mu tyto výtvoři sloužily, respektuje je, věří v ně, ručí za ně, chápe jejich smysl a je ochoten, je-li to nutné, za ně bojovat či jim i něco obětovat.

Znovu bych to ilustroval na zákoně: je to nepochybně osvědčený nástroj spravedlnosti. Tento nástroj však nemá vůbec žádný smysl, není-li tu nikoho, kdo by s ním odpovědně zacházel. Víme přece z vlastní nedávné zkušenosti velmi dobře, čím se může stát i docela slušný zákon v rukách neslušného soudce a jak snadno mohou neslušní lidé využít demokratických institucí k zavedení diktatury a teroru; zákon sám o sobě a demokratické instituce samy o sobě pramálo zachrání, nestojí-li za nimi vůle a odvaha slušných lidí zabránit jejich zneužití.

Možná s tím už začínám být trochu únavný, ale nemohu si pomoci: bez dobré vůle, slušnosti, rozumu, smyslu pro spravedlnost, odpovědnosti, lásky k pravdě a lásky k bližnímu jsou všechna politická pravidla a instituce stejně mrtvými a bezcennými předměty jako počítač či telefon bez člověka,

který s nimi umí zacházet. Že tato pravidla a instituce mohou významně pomáhat člověku v tom, aby byl lépe člověkem, je samozřejmé; proto vznikly, proto existují, proto je také my budujeme. Jenomže mají-li nám cokoliv zaručovat, musíme především my zaručovat je.

Myslím, že v dnešní trochu chaotické, nervózní, uspěchané, veskrze přechodně a každodenním vírem způsobu „techniky budování státu“ zmítané době vůbec neuškodí, bude-li občas připomínáno i to, k čemu má tato „technika“ vlastně sloužit, totiž smyslu státu. A ten je a musí být vpravdě lidský, což znamená duchovní a mravní.

Vím, že to zní poněkud staromódně a pateticky. Jenomže co mohu dělat, když mi to zatím nikdo nevyvrátil?

pokračování příště

Tyto úvahy napsal prezident Václav Havel na přelomu července a srpna 1991 a předal k vydání koncem srpna pod názvem „Letní přemítání“.

KOUSEK PRAVDY

Pokud se mluví o některých obecnějších zvycích a mravech, ujišťují znalci místních poměrů, že u nás se tak říkajíc nebrává pravda na zlaté vážky. Nechci tím říci, že se u nás nadmíru lže; což o to, lže se dost, ale nijak zvláště geniálně; pokud se u nás daří lži, je poněkud malicherná a zmetkovitá.

Daleko spíše u nás prospívá jiná forma nepravdy, a to přepínání a přehánění. Jeden velký politik mi vypravoval, že k němu přišel jakýsi člověk od Jičína a řekl: „Život, nás horalů, je tvrdý.“ Tak jak se tento muž z pahorkatiny vydával za horala, mluví jiný o nesnesitelném útlaku, druhý o katastrofálních poměrech, třetí o strašlivých zlořádech a čtvrtý o tom, že náš stát je na pokraji záhuby. Ba i celé politické

programy a situace bývají založeny na soustavném zveličování a nadouvaní několika špatně zjištěných a křivě vyjádřených faktů. Kdyby se jednoho dne scvrkly a srazily na svou pravou míru všechny ty křečovitě zveličené rozměry, obíhající v našem veřejném slovníku, nastalo by velké vystřízlivění v národě a lidé by vzali hůl na každého, kdo by k nim promlouval velkými a patetickými slovy. Ovšem ten veřejný div se nestane a lidé nevezmou hůl na ty, kdo je balamutí spíše ze zvyku nebo proto, že jsou za to placeni, než ze živé fantazie a překypujícího temperamentu. Ale je tu ještě jedna forma nevážnosti k pravdě, která docela charakteristicky zabarvuje náš veřejný život; neochota informovat se o věci, o které mluvíme

nebo píšeme. Každému z nás se může stát, že ho jeho bližní slovem nebo písmem nařkne dejme tomu ze zavraždění vlastní babičky. Já vím, že kdyby se to stalo například vám, je to bídné utrhaní a byl byste v právu, kdybyste onoho bližního roztrhl jako slanečka.

Ale je tu ještě jeden veliký rozdíl; kdyby si ten dotyčný, dříve než vás tak nebo onak obviní, dal tu práci, aby zjistil, měl-li jste vůbec nějakou babičku, za jakých okolností se vaše babička odebrala na onen svět, kdo byl při tom a ostatní podobné okolnosti, tu byste mu mohl a měl s jistým uznáním říci: „Pane, zdrtím vás sice za okamžik těmito pěstmi pro vaše bídné utrhaní, ale chci vám ještě předtím říci, že jste v jádře poctivý chlap, neboť dal jste si vážnou práci zjistit skutečnou pravdu.“ Jenže je velmi pochybné, budete-li kdy mít příležitost takto svého utrhače oslovit. Odpůrce, který svá obvinění nebo námitky hledí předem ověřit, je koneckonců úctyhodný už proto, že ho můžete přesvědčit odvolávaje se na skutečnost; je to odpůrce, který je s to vám dát dosti učinění. Ale co máte dělat s človíčkem, kterému stačí, že slyšel, že vaše babička náhle zemřela, ač to bývala, chudák, taková silná ženská, aby ihned začal provolávat, že má z nejlepšího pramene, že jste svou babičku uškrtil řemenem od kalhot? Pravím, tento člověk ani není schopen satisfakce; bude tvrdit, že to neřekl, nebo že to řekl jinak, nebo že

si najde někoho, kdo prohlásí, že to nečetl, nepsal a do tisku nedal, nebo podepíše prohlášení, že vás tím nemíní urazit. Oč by nám všem bylo lépe, kdyby naši odpůrci byli na nás jako čerti a pásli po každém našem kroku, ale činili to s respektem ke skutečnosti; kdyby si opravdu na nás chtěli posvítit, místo aby mlátili hubou nebo perem ve stínu anonymity, nebo aby prsním tónem tvrdili na kterékoliv tribuně věci, o kterých je ani nenapadlo se přesněji informovat, spoléhající na to, že nedbat pravdy není u nás žádná ostuda. Někdy si nejsme jisti, co je nejhorší zlo veřejného života, zda nenávisť, nebo korupce, nebo demagogie; ale největší zlo je nepravdivost, neboť nebytí jí, stála by nenávisť, korupce i demagogie tak strašlivě naze před očima všech, že by už ani nebylo nutno ji vyvracet.

Říká se, že pravda je jako zlato. Ano, zejména proto, že zlato také neleží na násvi jako husí trus, nýbrž musí se pracně vykopávat nebo rýžovat. I pravda, ať o čemkoliv, se musí s jistým úsilím hledat a vydobývat. Kdybychom obecně se rozhodli nevěřit každému žvástu, přinutili bychom i ty, kdo nejvíce hřeší na lidskou lehkověrnost, aby to začali brát s pravdou trochu vážněji. Království lži není tam, kde se lže, nýbrž kde se lež přijímá.

Karel Čapek

Lidové noviny 6. května 1928

Historie poutí, smysl, účel a vyhlídky

*dr. M. Gerstner
pokračování*

Pro nezasvěcené a ateisty pro přiblížení pojmu a smyslu poutí posloužím vysvětlením z učebnice pro střední školy „Katolická liturgika“ z roku 1908 články o procesích, což jsou jakési krátké vycházky, a poutích, které jsou vzdálenostmi dlouhé a časově až několikadenní.

VI. Obřady při procesích a poutech.

§ 55. Procesí

Procesí (z lat. processio = postup, pochod) jsou slavné průvody, při kterých Boha společnou modlitbou veřejně velebíme, jemu za přijatá dobrodíní děkujeme, za odvracení zlého a za jiné milosti prosíme.

Procesí koná se takto:

1. V čele průvodu nese se kříž na znamení, že Kristus má být naším vůdcem po celý život náš.
2. Vedle kříže nesou ministranti korouhve na znamení, že Kristus je vůdcem vítězným a že věřící pod jeho vedením v boji proti zlu dobudou vítězství.

Kříž

Korouhev

Štola

Korouhve skládají se z vysoké žerdi, na jejímž vrcholu jest upevněn kříž, a z čtverhranné skvostné látky na příčné tyči upevněné. Na této látce jest vyšíto nebo vymalován buď kříž anebo svatý obraz.

3. Za korouhvemi jde školní mládež a mužové, potom kněz oděný rochetou, štolou a pluviálem, naposled pak ženy. Věřící ubírají se v průvodu náležitě seřazeni (obvykle dva a dva; mužové s odkrytou hlavou), zbožně se modlíce nebo zpívající.

Pluviál

Rocheta neboli komže jest bílé lněné roucho až po kolena sahající a s rukávy, na okrajích vyšíváním nebo krajkami zdobeném. Štola na rochetě nosí se tak, že s ramenou volně dolů splývá. Štola značí jeho Kristovo a jest odznakem kněžského úřadu. Pluviál (z lat. „pluvia“ =

děšť) jest široký dlouhý plášť bez rukávů, jenž se na prsou spíná kovovou sponou. Užívalo se ho zprvu při procesích za deštivého počasí. Nyní se užívá jakožto ozdobného oděvu při procesích za každého počasí.

Procesí rozeznáváme:

1. řádná, jež v určité dny v roce se konají, např. v den svátků Panny Marie, v neděli Květnou, na den sv. Marka, ve dny křížové, v den Božího těla.
2. mimořádná, jež se konají ze zvláštních podnětův, a to buď na odvrácení zla (na př. moru, války), anebo na vyprošení nějakého dobra (na př. deště).

§ 56. Pouti.

Pouti jsou pobožné návštěvy posvátných míst, které konáme, protože na takových místech k větší pobožnosti býváme povzbuzeni, vroucněji a důvěrněji se tam modlíme a nejednou i zázračně vyslyšení býváme.

Pouti konají se tímž způsobem jako procesí; cílem jejich bývá však nějaké vzdálenější místo posvátné. Ale i jednotlivec může konati pouť.

Tam přistupují poutníci k svatě zpovědi a k svatému přijímání; mimo to konají tu různé pobožnosti.

Již v dobách nejstarších navštěvovali křesťané ona místa, jež Spasitel svou přítomností byl a zsvětil, anebo na nichž Bůh prokázal lidem zvláštní nějakou milost. Hlavní místa poutní jsou: Řím, Jerusalems (a vůbec Svaté země), sv. Jakub v Kompostelle ve Španělsku a Lurdy ve Francii. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku jest více než 200 poutních míst; nejznamenitější z nich jsou: Stará Boleslav, Svatá Hora, Hostýn a Velehrad.

Pak jsou poutě konané ve významných kostelích, ke kaplím a k zázračným pramenům, třeba od nás se chodívalo na Tábor, do Nové Paky, na Byšičky u Bělohradu, do Hořic, do Bozkova, do Hejnic, do Svatoňovic, vrchol cesty byla pouť do Vamberk, případně prodloužená až do Varty. Pout' na jih do Mariaszell (Cela Panny Marie) bylo poutní místo na trase cesty do Říma asi 95 km jihozápadně od Vídně. Takto daleko se od nás poutníci nevydávali, ale byly případy, že někteří vůdci poutníků – předřikávači, tzv. forpáteři, aby dodali většího lesku své funkci, tuto pouť vykonali. Tím získali honosné pojmenování celpáter nebo celfotr. Mnohaleté předzpěváky například ve Studenci nazývali Vorbatr, Volbater, Volbátr.

Putování neboli poutě jsou praprástaré jako lidstvo samo. Už v pravěku naši lidští předci putovali, lépe řečeno hledali příhodnější stanoviště a mě-

nili je za svou vybydlenou nebo přebydlenou krajinu už neposkytující obživu a příhodné životní podmínky. Nebyla to jen krajina, ale i jiné lidské kmeny činily překážky ke klidnému soužití. To vše byly příčiny, aby se kmen zvedl a na popud již napřed vyslaných zvěděů a potvrzených šamanem se vydali na cestu do jiné „zaslíbené“ oblasti s možnostmi potravy, úkrytů, příznivého klimatu, vody a zvěře. I později tzv. stěhování národů byly poutě, které vlastně pokračují až podnes. V Bibli jsou také zaznamenány takováto hnutí obyvatel, i nomádské přesuny za pastvinami a vodou byly poutě. Nelze tedy poutnictví spojovat pouze s křesťanstvím, už něco podobného existovalo daleko dříve. Posvátné háje už byly obývány božstvy už za pohanských dob, na křižovatkách cest byly stavěny kameny daleko viditelné, vysazovaly stromy, byly uctívány studánky, vrchy a hory, mohutné lípy a duby, protože u všech dlel a chránil nějaký bůžek a mohl le dacos po prosbách poutníkům zařídit. Křesťanství postupně na tyto tradice navázalo, jen postupně stará místa a bůžky jinak pojmenovalo a hlavně mytologii rozkošatilo, ale to je pravidlem po nástupu každé nové politické moci. Bořit staré a zavádět nové a svaté.

Již Ježíš s učedníky byl velký poutník. A pomáháním a léčením postižených dal příklad pro všechny další svaté, které křesťanství zavedlo. První zpráva o poutích je z konce 4. století, je to písemná kritika od Řehoře z Nursie. V Čechách přijalo křesťanství křestem 14 českých knížat v Řezně 13. ledna 845, ale neujalo se hned. Na Moravě až v osmdesátých letech 9. století první historicky doložený Přemyslovec kníže Bořivoj přijal křest z rukou arcibiskupa Metoděje. Staví pak na Levém Hradci první kostel. V červenci 895 došlo k odtržení Čech od Velkomoravské říše a další knížata Spytihněv, Vratislav a pak nakonec zavražděný Václav roku 935 se na šíření křesťanství a stavbách kostelů podíleli. I jeho bratr Boleslav I, bratrovrah, z pozdější kajicnosti o křesťanství usiloval a hlavně jeho syn Boleslav II – Pobožný se zasloužili o zavádění nové víry.

Od těch dob se šířila jak slovem, tak i mečem, nastaly stavby kaplí, kostelů, klášterů, moc a bohatství církve vzrůstalo, až se to později panovníkům nelíbilo a docházelo tak ke kolísání rozkvětu a útlaku moci církve. To se týkalo i poutí k dřívějším pohanským posvátným místům, kterým byl dáván nový význam na základě zázraků, přiřčených nových svatých, zasvěcením kostelů dávným křesťanským mučedníkům, zkrátka církev svou moc šířila a šlechtila. Později někteří panovníci poutě zakazovali pro odliv pracovních sil, jiní zase podporovali pro odvedení poddaných od revolučních myšlenek ke zbožnosti.

První zájemci o daleké poutě byli tací, kteří se vydávali do Jeruzaléma a Svaté země, ale to bylo možné, než se Palestýny zmocnili muslimové. Pak to bylo velmi obtížné až nemožné, tak křesťanský západní svět zavedl

náhradou poutě do Říma, do Santiaga de Compostela ve Španělsku a do dalších významných svatých míst. Šířením muslimské víry začalo být křesťanství ohrožováno i v Evropě, tak muselo dojít ke křížáckým výpravám se záminkou osvobození Jeruzaléma od nadvlády Osmanů. Tato výpravy byly tedy vlastně také poutěmi. Nákladné podniky jak na finance, tak na lidské životy, ale za příslib odpuštění hříchů a život věčný byl o křížácké výpravy zájem, i když u mnohých bylo válečné tažení za cílem zisku a drancujícího povyražení. První křížová výprava byla vyhlášena papežem Urbanem II. koncem roku 1095 a skončila roku 1099. Dobyta a zpusťovala Jeruzalém a nastolila zde a v Antiochii, Tripolisu a Edesse křížácké státy. Druhé křížové výpravě se v letech 1145–1148 nepodařilo získat Edessu z rukou mosulského emíra Zengiho. Třetí křížová výprava v letech 1189–1191 byla nejednoznačným vítězstvím Evropanů. Čtvrtá výprava 1202–1204 vyvrcholila vypleněním Konstantinopole západoevropskými armádami. Podobná křížová tažení podnikala západní knížata proti Slovanům, nebyla tak časově náročná a jistě také bohubilá.

V Čechách po vzoru západních zemí se putování do vznikajících posvátných míst také šířilo a zejména za vlády Karla IV. (1346–1378) došlo k velkému rozmachu zbožnosti a poutnictví. Bohužel jako vše v dějinách se časem zvrtné k neprospěchu poddaných a k prospěchu mocných, což se postupně přestane části intelektuální společnosti líbit a silicím jejich hlasy začne docházet k šíření bouří mezi nejvíce utiskovanými. Tak v Čechách nakonec došlo k husitským povstáním, ale křížové výpravy na kacírské Čechy nebyly vůbec úspěšné. Je jasné, že v těchto obdobích ke zbožným putováním nedocházelo, snad jen k spanilým jízdám, které pod záminkou šíření husitství do okolních zemí hlavně zajišťovala zásobování husitských polních vojsk. Příčinou české nespornosti došlo k porážení husitů, ale víra podobojí a nastupující reformace až do Bílé hory také poutím nepřála, ale po porážce českých stavů došlo k násilné rekatolizaci a tím nakonec zase k mocnému rozmachu poutnictví a vzniku posvátných poutních cílů.

My se zase vrátíme do našeho Podkrkonoší, třeba jak se konaly poutě ze Svojků u Tample. Cesta a prožitky při putování a v cíli jsou velmi pěkně popsány v knize od Petra Dejmků „Metelice“, která vyšla u F. Šimáčka v Praze v roce 1915.

V květnu, mezi jarním setím a senosečí, chodívalo se odedávna ze Svojků procesím do „Bamberic“. Platilo to jaksi za vyšší druh pobožnosti, mnohem záslužnější, než byla třeba pouť na Tábor nebo do Bozkova. Tábořská odbyla se za jediný den a bozkovská za necelé dva – kdežto pouť do Vamberic trvala plných pět dní! Letos rozhodla se vykonat ji i sousedka Me-

čířová, zvaná Mečířka.

Poutníky vodíval ze Svojků po mnoho let truhlář Čížek. V té době byl to již stařec s dlouhými bílými vousy jako starozákonní patriarcha, ale dosud čilý a vytrvalý. I jeho hlas měl dosud podivuhodně zvuknou notu, když předříkával verše zpívaných písní neb modliteb. V smluvený den, po ranním klekání, když už měli vyjít, svolával poutníky klinkot zvonečku uprostřed vsi. Ale vlastní stanoviště srazu bylo u tampelských „božích muk“, aby účastníci z dolního konce Svojků nemuseli konat zbytečnou cestu ke zvonku a zase zpět.

Mečířka zaslechnuvši vyzvánění spěšně se dostrojovala, udílejí poslední rady, kde co je a jak co udělati, ač toho ani nebylo třeba, ježto dcera sama vše dobře znala. Ta nyní dovazovala matce uzlík s chlebem a tvarohem i několika peciválkami; byliť poutníci šetrní a proviant nosívali s sebou z domova, aby nemuseli nic zbytečného kupovat. Po rozloučení kráčela vážně, jaksi slavnostně, jakoby i pouhou chůzí chtěla naznačiti mimořádnou důstojnost svého úkonu. Mělat pevnou vůli celou pouť do nejkrajnějších podrobností vykonati s tou nevrucnější zbožností a nejdětinnější oddaností. Jakási obřadnost vyznačovala každý její posun, krok i výraz obličeje.

K „božím mukám“ zatím se sešli všichni poutníci, mnozí doprovázeni dětmi, které si nedaly ujít příležitost, aby své drahé na kus cesty doprovodily, i přišli pouzí zvědavci. Čížek pomodlil se se všemi na stupních kříže, potom dojemně, tklivě odříkal zvláštní modlitbičku, jím samým složenou a všemi velmi velebenou, prose za ochranu na dlouhé pouti před úrazem, před nemocemi a „roztržitým duchem“ – a pak se vydali na cestu. V čele patnáctiletý Valšů Pepík nesl vlající korouhev, hned za ním velebně kráčel s křížkem patriarchální Čížek, předříkáváje zvukným hlasem Mariánskou píseň, a za ním stáde poutnic a poutníků nevyškolenými, selhávajícími hlasy přeznámou notou opakovali verš za veršem, nekonečný zbožný chorál. A jasný zvuk tampelského klinkáčku mísil se v to neumdlévajícím klinkotem, dokud zbožné procesí neopustilo ves a nezabočilo polní cestou k Vlkovsku a dál ke Karlovu a Žďáru... Poutníci ostrým krokem zamířili k Hostinnému, cestou zastavovali se na chvíli u všech „božích muk“, kolem nichž se ubírali. „Furbátor“ Čížek důstojně, obřadně poklekal na stupně, ostatní za ním a kolem něho na trávník nebo i holou zem. Pomodlili se polohlasně krátkou modlitbu – a zas šli dál, zpívajíce chvílemi nábožné písně, zvláště když se ubírali nějakou vsí. Ve městech zacházeli pomodlit se do kostelů, v Broumově si prohlédli památný klášter...

Mečířka modlila se horlivěji než ostatní, skláněla pokorně hlavu a bila se kajicně v prsa. Zbožnost její se ustavičně jaksi stupňovala, vrucnost jejích modliteb stávala se i na jejím obličeji patrnější... Kdo by ji dobře neznal, musel by se domnívati, že nějaká strašná vina ji tísní... Zdvíhala se teprve,

když ostatní už kus cesty zašli, a chvátala pak za nimi spěšnými drobnými kroky, aby je dohonila... Když se blížili k Vamberčicům, bylo všem u srdce nějak posvátno. Většina jich tam dosud nebyla, ale všichni mnoho o vyhlášeném poutním místě slyšeli i očekávali nyní něco neobyčejného, ba zázračného. Naivní jejich duše věřily, že zde budou Bohu jaksi blíž, jeho nekonečná milost že je bude celé objímat jako neviditelný posvátný mrak, že okusí něco vznešeného a neskonale blaženého, jako kdyby nahlédli za bránu nebeského ráje... A když pak skutečně přiblížili se svatému městu a vstoupili do jeho ulic: to už ani nebyli prostí, střízliví lidé, ale jaksi více či méně odhmotněné bytosti, spíš ztělesňující zbožnost – duše ztrácející se reálnému světu a unášené tajemnou, zázračnou silou blízkého božství...

pokračování

POUTNÍKOVA CESTA

Zuzka Strnádková
text a foto

Osamělý poutník kráčí krajinou. Jde a mlha mu brání ve výhledu. Vidí jen pět metrů před sebe a mlha se za ním hned zase zavře. Srší z ní vlhkost a na vlasech, řasách i obočí se mu usazují droboučké kapičky vody. Nestírá je. Ví, že sotva je setře, za chvíli se tam znovu objeví.

Poutník stále jde. Na začátku pouti krácel rychle a svižně. Ale teď? Kroky ztěžkly a vypadá to, že má na nohou centové závaží. Jde co noha nohu mine, hlava se sklání a oči hledí jen k zemi. Celé tělo se těžce opírá o poutnickou hůl. Mlha je stále hustší, je vidět sotva na krok dopředu. Poutník je unavený, ale nemyslí na odpočinek. Má na zřeteli pouze cíl své cesty, a ten je ještě daleko. Ale nepolevuje, i když značně zpomalil.

Mlha jako by se rozhodla, že bude Poutníka zdržovat. Nohy jdou čím dál pomaleji, pohybují se spíše automaticky. Občas zakopnou o vyčnívající kámen, ale to Poutníka nezastaví. Jde, že to vypadá, jako když ho někdo, nebo něco vede.

Najednou prudce zastavil, zvedl hlavu a zdálo se, že něčemu naslouchá. Shrbená postava se začala na-

rovnávat, oči dostaly svůj lesk a jiskru. Už to není stařec nad hrobem, ale junák, který konečně došel. Nejprve odhodil svou hůl, ale hned ji zase zvedl. Uvědomil si, že ho celou cestu vedla, chránila a podpírala, když již únavou padal.

Svižně vykročil, aby byl co nejdříve tam, kam celou cestu směřoval. Byl to už jen malý kousíček cesty. Zavál vítr, mlha se roztrhla a slunce, které v té chvíli vykouklo z mraků, ozářilo jeho rodný dům. Oči mu zaslzely radostí. Byl doma.

I další Poutník krácel svou cestou. Ale nešel jako ten první. Kde mohl, tam si cestu ulehčil. Občas přisedl k někomu na vůz, někdy ho někdo vzal na kus cesty na koně a kde se objevila zkratka, využil ji. Jídlo sebou už neměl, vše snědl hned na začátku cesty, ale nevdalo mu požádat u kteréhokoliv domu. Ne vždy se mu ale zadařilo. Stalo se, že na něho i psa poštváli, když žádal ne dost pokorně. To se pak zlobil a kdyby to nebylo zrovna uprostřed vesnice, určitě by jim něco provedl.

Ale i tak se pomalu, ale jistě blížil svému cíli. Netáhlo ho to ale

domů, nespěchal k matce nebo otci, aby je po dlouhé cestě obejmul! Jeho cesta vedla za kamarády, přesto, že ho doma už dávno očekávali. Ani zprávičku domů neposlal, přednější byli ti v hospodě! Nepomyslel na matku, která toužebně čeká na své dítě, aby ho konečně mohla po dlouhé době obejmout, nemyslel, že i otec rád přivítá svého syna, aby s ním porozprávěl, co na své cestě

viděl a prožil a aby s jeho pomocí udělal práci, kterou nemůže dělat jeden sám. Jemu byla milejší zábava.

Ne každý má vztah ke své rodině, ne každý ocení starostlivost rodičů. To pochopí většinou daleko později, až už je pozdě a nemůže rodičům projevít svou vděčnost a poděkovat za všechnu lásku, kterou mu věnovali.

CEDRON A MLÝNY NA NĚM

Přemysl Špráchal

Potok Cedron pramení na úbočí Žalého ve výšce cca 840 m n. m. a po pěti kilometrech se o 400 metrů níže, u bývalého Panského – Zubatého mlýna (dnešní Delfi), vlévá do Jizerky. Původně cizokrajný název je odvozen od Cedrového údolí dělicí staré jeruzalémské město od Olivetské hory. Tímto údolím totiž kdysi tekla dnes vyschlý potok zvaný Kidrón. Údolí potoka je shodou okolností stejně dlouhé jako délka našeho Cedronu. Do Čech se biblický místopis dostával především zásluhou vyznavačů husitství, kteří tak přездělali celou řadu dodnes známých míst.

Tento krkonošský potok ovšem není jediným, který se tak jmenoval. Nad mlýnem v Řimově na Českobudějovicku, se pole dodnes také nazývají Cedron. Pramenil tam drobný potůček, který se níže vléval do Malše. Nad dnes bezejmenným potůčkem stojí opravená kaplička pašijové cesty, která se jmenuje Zastavení u Cedronu. I když císařské mapy stabilního katastru potok ani nezakreslují, kaplička tu stála už tehdy (1827) a stejně tak se této části katastru v té době říkalo.

I když by se zdálo, že se připodobnění Cedronu váže k vyschlým tokům, jeho výklad se někdy přisuzuje k významu temný, kalný.

Dalším potokem s několika mlýny, který se v minulosti jmenoval Cedron, je potok protékající Jistebnicí (okr. Tábor). Po přítocích místních toků se od Micáskova mlýna pod Modlíkovem, dále jmenoval již potok Smutný. Dnes se i bývalý potok Cedron v celé své délce jmenuje Smutná.

V Polsku bychom pak Cedronů našli ještě více.

Co se však našeho Cedronu týče, jeho název nelze jednoznačně přiřknout období husitské revoluce, jak se někdy uvádí, ale pravděpodobně nejdříve až době protireformační. V polovině 16. století si totiž Jan z Valdštejna, se sídlem na hradě Točnice, při dělbě majetku vymínil ponechat pro sebe pouze pstruhový potok Štěpanický. Stejně tak se v registrech správních štěpanického panství z roku 1584 uvádí, že se na panství nachází „potok kterýž sstiepaniczký slowe a ten se zacina we Lhotie sstiepaniczké, do kteréhožto woda od wsy Merklowa biežiczý wpadá, a ten potom dole pod Sstiepaniczemi do wody Gizyrky wpadá.“

Stejně tak ve výčtu potoků na panství ve Vejrychově branském urbáři z roku 1642 čteme: „Item potok kterýž štěpaniczký slowe.“

Nelze tedy než husitskou tradici odmítnout a přiklonit se až vzniku názvu za rekatolisace. Za husitských válek patřil štěpanický hrad i s potokem Janovi z Valdštejna (1425–1449), který se ve válečném období příliš neexponoval. Zato jeho bratr Hynek, sídlící na hradě Vranově u Malé Skály, byl přísným katolíkem. Ani to pro výraznější stopu po husitské tradici příliš nehovoří.

Pro výraznější protestantskou aktivitu v okolí svědčí však až pozdější doba, kdy si roku 1786 evangelíci luteránského vyznání na druhém břehu Jizerky slavnostně vysvětili toleranční modlitebnu v sousedních Křížlicích. Roku 1722 se u hornoštěpanického kostela uvádí dřevěný protestantský kostelík sv. Václava jako kaple bez lidu. V údolí Cedronu se dlouho udržovala tradice o Adamitech, která později bývala spojována i s Prakovickým mlýnem. Někdejší majitelé štěpanicko-branského panství, Zárubové z Hus-tířan, na svém zámku drželi ochrannou ruku nad malou skupinou českých bratří, chystajících se na odchod do exilu. V letech 1627–1628 zde na hornobranském zámku pobýval i Jan Ámos Komenský, podle čehož se pak vytvořila i umělá legenda o pojmenování hory Žalý (1036 m), kdy se zde Komenský naposledy loučil s českou zemí před odchodem do exilu.

Někdy do té doby je nutno zařadit vznik názvu potoka Cedron, kterému se říkávalo Štěpanický potok, Mrklvský potok nebo posléze Cedro-Bach. Jeho pramen býval připisován jednou do rokle Bátovky, která prý bývala rejdištěm bludiček, jindy na vzdálenější úbočí Žalého, kterému se dnes připisuje pramen Lhoteckého potoka.

Potok Cedron se svými přítoky v minulosti poháněl osm vodních mlýnů a minimálně sedm dalších vodních děl. Bezesporu nejstarším mlýnem na potoce byl tzv. Panský mlýn (dnešní Delfi), který býval vrchností pronajímán různým mlynářům. Jeho stáří, pro nedostatek pramenů, nelze dohledat. Pravděpodobně však v nějaké podobě stával už v době existence valdštejnského hradu ve Štěpanicích.

Roku 1417 se sice díky právu útrpnému z jihlavských popravčích knih dozvídáme, že Pavel Jablěčko (lapka ve službách Viléma z Pernštejna) se svými kumpány vypálili u Jilemnice mlýn Heníka z Valdštejna, ale více o mlýně není řečeno. S velkou pravděpodobností se jednalo buď o tento mlýn, nebo později řečený (Vejnaruň) Velký mlýn v Hrabačově. Oba mlýny mají nápadně podobný půdorys do tvaru písmene V. Stejně tak oba mívaly několik vodních kol a vskutku patřily mezi mlýny, které tak předčily ostatní běžné mlýny, zvláště zde na horách. Písemně je však máme doloženy teprve až z druhé poloviny 16. století.

Roku 1642 byl tento štěpanický mlýn se svými čtyřmi vodními koly největším na celém panství a to i včetně toho, že stejně starým mlýnem byl i mlýn v Klášterské Lhotě u Hostinného, která byla také na panství v držení stejného majitele. Ale i ten měl o deset let dřív srovnatelný počet kol na mletí mouky. Štěpanický mlýn měl roku 1584 navíc ještě páté kolo, pravděpodobně na vodu právě z Cedronu, které pohánělo stoupu k drčení.

Prvního zdejšího mlynáře známe jménem teprve z roku 1660, kdy si mlýn do pronájmu koupil Jiřík Antoš. Jeho rod zde pak mlynařil do začátku 18. století. Za hraběte Harracha zde byl v letech 1707–1714 mlynářem Franc Köller, který si výše na potoce postavil mlýn v Mrklově. V 18. století je zdejší mlýn spojen se známým rodem Riegerů. V druhé polovině téhož století měl mlynář Josef Rieger se Zuzanou Hanušovou čtyřikrát po sobě dvojčata, takže se rod vesele rozrůstal do košatosti.

Devatenácté století již patřilo dalšímu významnému rodu – Riegrovi totiž byli vystřídáni rodem Zubatých. Ti jej získali v dražbě a plných sto let zde hospodařili. Kromě mletí obilí měli ve Štěpanicích i polnosti a později byli úzce spjati s regionální politikou.

Za celou dobu se zde vystřídali tři Janové z rodu Zubatých. Zvláště poslední dva se stali v několika volebních obdobích obecními starosty a dotáhli to až na okresního starostu. Na dnešní podobě kapličky sv. Jana Nepomuckého u Delfi mají zásluhu především oni. Jan Zubatý totiž nechal na sklonku své působnosti (1895) u mlýna starou dřevěnou kapličku rozebrat a ve veřejné sbírce mezi občany a svými přáteli se mu podařilo získat finanční obnos na obnovu nové zděné kaple v novogotickém stylu tak, jak jí známe dodnes.

Doba se však měnila a mletí obilí začínalo u značné části mlýnů upadat. Jan Zubatý se tak stal posledním mlynářem zdejšího mlýna a dalšího provozu se ujal jeho zeť Otakar Hrubý. Mlýn už před první světovou válkou (1908) nemlel, přesto měl stále vodní kola s funkčním náhonem, která poháněla objekt přestavěný na mandl. Majitel realit Hrubý se ale z mlýna s nejmladší mlynářovou dcerou přestěhoval do nové secesní vilky k hornímu hrabačovskému bělidlu (dnešní objekty správy Silnic Libereckého kraje) na dohled mlýna.

Již ale za první republiky se stal bývalý mlýn, přeměněný na mandl, i s níže položeným bělidlem, majetkem továrníka Františka Brůny, který byl velkopodnikatelem zvláště v textilním průmyslu a tak skupoval nejruznější objekty s vodním dílem vhodné k přestavbě na textilky. Právě za jeho podnikání se starý mlýn výrazně změnil. Již ve dvacátých letech vyměnil vodní kola za turbíny, vedle mandlu zdejší provoz rozšířil o česárnu flanelu a úpravnu zboží, přistavěl další tovární trakt a zřídil si dynamo na výrobu elektřiny. Tou pak osvětloval nejen tovární halu, ale i některé ob-

jekty v obci a poháněl část svých strojů.

Za komunistického režimu mu byl jeho majetek znárodněn a k hoto-
vému si tak přišel národní podnik Kapnar s výrobou kapesníků.

Dalším mlýnem proti proudu potoka Cedronu býval selský mlýn Na skále čp. 53. Pamětníka tohoto mlýna však už dávno není, protože v do-
bách sucha je už k roku 1713 uváděn jako mlýn bez vody. Jelikož se jednalo
o jednu z nejvýše postavených levobřežních chalup Dolních Štěpanic, tak
se ing. Hanuš, ve svém historickém průzkumu vývoje osídlení, domníval,
že původně musel mlýn stát někde blíže u vody. Pravděpodobně tomu tak
být vůbec nemuselo. Ze srovnatelných příkladů známe, že mlynář pouze
přizpůsobil vodní dílo k mlýnu tak, aby vodu do takové výšky dostal. Takže
někde se setkáváme s několikakilometrovými náhony, jinde s akvadukty
nebo s dalšími důmyslnými způsoby, jak vodní kolo roztočit.

V tomto případě na relikv bývajícího náhonu upomíná výrazná terénní
hrana ve stráni. Ta se táhne ze zalesněných partií od potoka v délce zhruba
400 m bezprostředně k budově někdejšího mlýna.

Lokální geologickou zajímavostí je, že právě v místech tohoto mlýna
končí podloží různorodého sedimentárního podloží a začíná pevnější hor-
nina nazelenalého svoru. To by nás však nejspíše nemělo mást, co se po-
jmenování usedlosti týče, protože Na skále se jí patrně říká následkem
přeměny antroponyma na toponymum. Jinými slovy: zdejší usedlost ne-
stojí na žádné skále, jak by dnes mohlo jevit, ale jmenovala se u Skálů.
A opravdu tu skoro dvě staletí rod Skálů hospodařil. Posledním z rodu je
Jan Skála, od něž se chalupa dostala zeťovi Josefu Hanušovi a jeho nej-
mladší vnučka si za manžela vzala prakovického mlynáře Šíra.

O něco výše stál Hanušův mlýn čp. 57. Jednalo se vlastně o nejmladší
štěpanický mlýn a současně o mlýn s nejkratší dobou trvání. Původně zde
stála jen chalupa čp. 57 se stodolou o něco výše a k ní byla provozována
ještě olejna na obecním pozemku. Karel Hanuš pak na svém pozemku
o něco níže, roku 1875, postavil nový zděný mlýn, olejnu zrušil a náhon
protáhnul až k vodnímu kolu nového mlýna. Podle vodních knih mělo
výšku 20 stop (6 m).

Už ale roku 1903 jeho syn Bohumil mlýn přestavěl na tkalcovnu. Ještě
před první světovou válkou se zde vystřídalo několik majitelů a bývalý mlýn
doznal mnoho stavebních změn. Budova byla o patro zvýšena, vodní kolo
bylo zrušeno a nahrazeno turbínou, turbína byla přesunuta na opačnou
stranu objektu, byl vybudován druhý odtokový kanál a zvýšen jez pro vyšší
spád vody. Kontrolní komise však objevila, že spoustu zásadních prove-
dení bylo učiněno bez povolení, tak se ještě několik let napravovaly legis-
lativní nedostatky a legalisovala změna vodního kola za turbínu.

Zříceniny továrny čp. 57 u Petráků, původně Hanušův mlýn a textilka (archiv V. Petráka, poč. 2. pol. 20. stol.)

Za první republiky tato textilní továrnička patřila zmiňovanému továrníkovi Františku Brůnovi, který v obci již několik objektů vlastnil. V té době tento provoz, díky turbíně, dosahoval až 10 koňských sil, což bylo významné, neboť mlýny na srovnatelném potoce s jedním vodním kolem dosahovaly sotva třetinové síly k pohonu své technologie.

Po druhé světové válce byla textilka znárodněna a objekt byl předán do užívání Pojizerským bavlnářským závodům v Semilech. Ti o to moc neje-

Podoba původního mlýna Karla Hanuše čp. 57 (SOka Semily, 1875)

vili zájem, tak se továrna ocitla ve správě místního národního výboru a už v padesátých letech byla v dezolátním stavu. Roku 1960 byla zbořena a později byl na jejím místě postaven rodinný domek, který stojí dodnes. Jeho současný majitel Václav má skvělý přehled o překrytí stavebních fází zaniklé továrny se současným rodinným domkem, jehož předkem byl vystavěn.

Havlíčkův mlýn čp. 80 je posledním mlýnem ve Štěpanicích. Stejně jako kdysi sousední Havlíčkův hostinec, i tomuto mlýnu se říkávalo Pod Hradem. V dolnoštěpanické kronice se k němu píše, že tady od pradávna stával mlýn a rod Havlíčkův zde hospodařil. Ve skutečnosti je pravdou jen ta druhá část tvrzení. Podle vodních knih byl mlýn postaven teprve roku 1865 a jak je vidět na císařském otisku map, před tím se zde nacházely pouze pole a menší louky.

Stavitelem mlýna byl Josef Havlíček a po celou dobu zde hospodařili pouze jeho potomci. Jeho stejnojmenný vnuk za první republiky mlýn modernisoval a nahradil skoro devítimetrové vodní kolo turbínou s větším výkonem. Novou technologii mu zpracovala vinohradská továrna Jana Prokopce.

Josef Havlíček, podobně jako mlynář Zubatý a továrník Brůna, se aktivně účastnil společenského a politického dění v obci.

Během války mlýn provozovala vdova po Josefovi a po druhé světové válce byli nuceni svoji živnost ukončit.

Svého času byl v tomto kraji nejmodernějším mlýnem hned další na potoce, přestože už na katastru mrklovském – Prakovický neboli Šírův mlýn. K poslední modernizaci došlo ještě krátce po válce roku 1947. O necelých pět let později však ironií osudu musel být mlýn zavřen a komunistický režim dával zdejším mlynářům najevo, že nepatří mezi vybranou společnost nové socialistické republiky. Dodnes se však ve mlýně zachovala většina technologie a mlýn, i když nemele, vyrábí elektrickou energii.

Za války se zde tajně udržovala česká kultura a Šírové pomáhali ve válečném období překonávat hlad lidí z vesnice. Navíc riskovali své životy za spolupráci s partyzány.

Tento mlýn pochází také z poloviny 19. století. Stavitelem byl roku 1849 Franc Schier, který si pod svou chalupou u potoka postavil roubený mlýn. Zpočátku používal číslo popisné chalupy, na jejímž pozemku byl postaven (čp. 40) a později již užíval vlastní přidělené, čp. 76. Roubeným mlýnem zůstal až do roku 1934, kdy se proměnil ve dvoupatrovou moderní budovu.

Největší hustota příjmení Šír, s více než 250 členy, je v republice právě na Jilemnicku. Ne všichni jsou však příbuzní. Tito Šírové sem údajně přišli

Celkový pohled na Horní Štěpanice, odlesněný Pasecký vrch se zříceninou hradu a vespod nad silnicí Havlíčkův hostinec a mlýn Pod hradem (archiv M. Gerstnera)

ze Slezska. Mezi lidmi proslula zvláště kořenářka paní mlynářová, která prý mívala malovaný herbář, uměla léčit lidi i zvířata a ve vsi často asistovala u porodů. Údajně se dožila až 110 let, přestože se ani bývalému řediteli okresního archivu nepodařilo takto dlouhověkou osobu v příslušných matrikách dohledat. Výčet tajemných pověstí svázaných s mlýnem je však mnohem delší.

U mlýna kdysi bývala i vápenka. Jméno této oblasti – Prakovice, pochází z místního názvu podle c. k. prachárny (prachovice), kde se skladoval střelný prach pro práci v lomech. Po úderu bleskem měla vybuchnout. Více než vápenka nebo sklad střelného prachu byl zdejší mlýn znám zvláště pro svoji vyhlášenou pekárnu. Dodnes je tento mlýn v držení potomků mlynářů.

Erlebachův mlýn čp. 51 v Mrklově je dnes obýván pouze rekreačně. Stále zůstává ve vlastnictví bývalého mlynářského rodu a tak dosud věrně zachovává podobu přestavby z přelomu 20/30. let dvacátého století. Tehdy se, z podezděného přízemního mlýna s bedněným štítem a střešní nástavbou, stala cihlová moderní stavba na původních základech starého mlýna. Došlo i k modernisaci technologického zařízení a vodní kolo bylo vyměněno za novou turbínu podle projektu proslulé pardubické firmy Jos. Prokopa synové. Nadšení však netrvalo příliš dlouho, a jak se ukázalo, na

což poukazoval i mlynář Šír, nová turbína byla neekonomická a ztrátová. Tak do roka došlo k výměně Francisovy spirální turbíny za vyhovující typ.

Rovněž tento mlýn za války přechovával francouzské válečné zajatce a mimo mletí provozoval i pekárnu. Dokonce měl dynamo na výrobu elektřiny pro vlastní svícení.

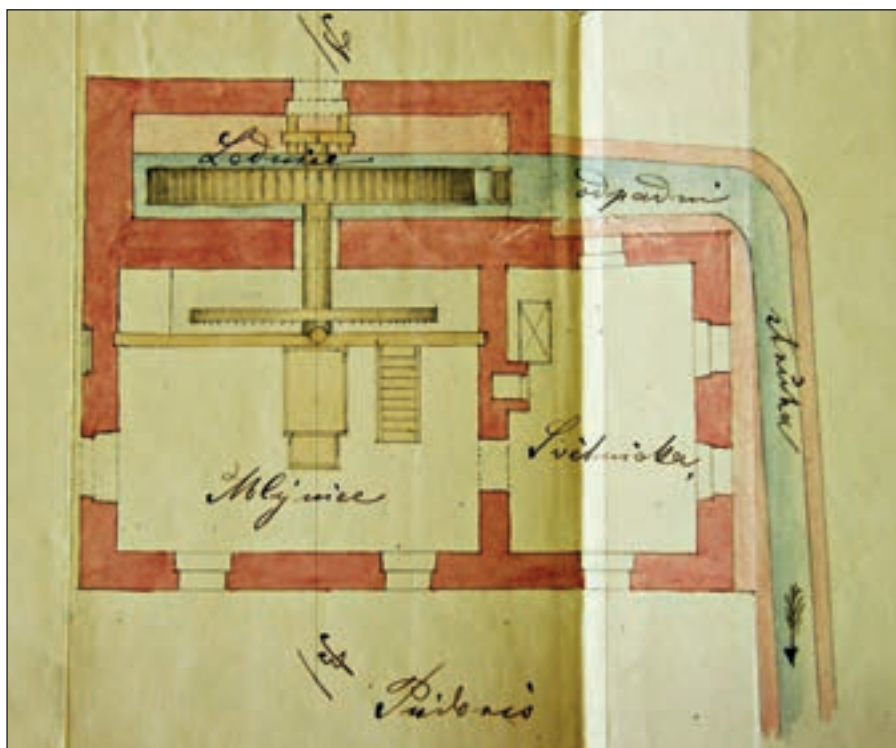
Jeho počátky jsou však, na rozdíl od většiny zdejších mlýnů, starobylější. Mlýn byl postaven roku 1707 mlynářem Francem Köllerem z Panského mlýna na soutoku Jizerky s Cedronem (Delfi). Svého času provozoval oba mlýny současně, ale pak si ponechal tento svůj nový mlýn a mlel převážně pro mrklovské osadníky.

Když Josef Honců roku 1773 kupoval tento mlýn, stála při něm už pila. Od roku 1849 se mlýn nacházel v držení rodu Pičmanů. Roku 1875 Jan Pičman žádal o povolení ke stavbě nového mlýna na mletí pilin na obecní louce hned pod vlastním mlýnem. Nový mlýnek měl mít kromě mlýnice jen malou světničku a vodní kolo mělo být poháněno odtokovou vodou z náhona současného mlýna. K povolení stavby nakonec zřejmě nedošlo.

Mlýn naposledy mlel ještě chvíli za druhé světové války, kdy byl Němci roku 1940 dočasně zastaven a hned po válce jeho provoz definitivně ukončil komunistický režim.

Původní podoba Prakovického mlýna čp. 76 kolem roku 1910 (archiv M. Gerstnera)

Půdorys mlýnice nerealizovaného Pičmanova mlýna na mletí pilin u čp. 51 (SOKA, 1875)

Tímto mlýnem výčet vodních obilních mlýnů na potoce Cedronu zatím končí. Nikoliv však dalších vodních děl, jehož voda poháněla další zařízení. Nejstarším mlýnem na potoce (před r. 1581) byl tzv. Panský mlýn, později známější jako Zubatého mlýn. Následoval starý selský mlýn Na Skále, který byl bez vody už v letech 1713–1720. Posledním mlýnem byl Erlebachův, který byl naopak nejstarším mlýnem v Mrklově (1707) a zbytek mlýnů pak vznikal především ve třetí čtvrtině 19. století. Z tohoto období máme Prakovický mlýn (1849), Havlíčkův mlýn Pod hradem (1865) a nejmladší Hanušův mlýn (1875).

Ještě před první světovou válkou mlýny Zubatého a Hanušův změnilly mletí za jiný výrobní provoz, přestože dále využívaly vodní sílu k pohonu. Nadále mlely pouze tři mlýny na potoce, které přežily i druhou světovou válku. Nejdéle mlel Šírův Prakovický mlýn (1952). Všechny tři mlýny byly před válkou moderně přestavěny, zefektivnily svá vodní díla, přestavěly pohon z vodních kol na výkonnější turbíny a nechaly si vystavět nová tech-

nologická mléčí zařízení.

Několik let na to bylo komunistickým režimem všem těmto mlýnům mletí zakázáno a byly donuceny veškerý provoz zastavit.

Literatura a prameny:

P. ŠPRÁCHAL – M. GERSTNER: Mlýny na potoce Cedronu a na Benecku. SOKA Semily, ZČRP 29/2016, str. 33–84.

P. ŠPRÁCHAL: Štěpanice. Zříceniny hradu u Jilemnice. Dobrá 2005.

O. P. HANUŠ: Benecko – Fara Štěpanice. Historický průzkum vývoje osídlení. Praha 1966.

L. OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ: Pomístní jména v Čechách vzniklá z českých exonym pro biblická zeměpisná jména. Naše řeč 1/1999, roč. 82, str. 16–24.

A. SEDLÁČEK: Hrady, zámky a tvrze království Českého, sv. V. Praha 1887, str. 237–249.

J. RODR – J. ŠKOPEK: Cedron. Zrcadlení. Ústí nad Orlicí 2002, str. 13–14. Vodní knihy, fond Okresní úřad Jilemnice, SOKA Semily.

Výtah krátký a sumovní register panství štěpanického, 1584, fond Harrachovský rodinný archiv, ÖStA Wien.

Urbář Branná, 1642, fond Harrachovský rodinný archiv, ÖStA Wien.

Co dnes s knihou?

Šárka Grauová

Jdu s dobou. Mám čtečku, tablet, notebooky, digitální foťáky, fotoškop, facebook a skype, slušný mobil a v něm nejrůznější „vychytané apky“ (rozumějte: užitečné aplikace neboli programy). V intelektuálním prostředí, kde se většinou pohybuji, to někteří považují za vrchol povrchnosti, ústupek šílenému věku. Mně ale všechny ty věci dobře slouží. Do lehké čtečky se vejdu kila knih, mobil mě navede, jak se nejrychleji dostat tam, kam už jedu zase pozdě, a facebook mi umožňuje kontakt s přáteli, kteří žijí ve větší či menší dáli.

Snad právě proto se mi stále vracející diskuse „čtečka versus kniha“ zdají liché. Tak jako facebook nenahradí objetí ani letmí setkání spřízněných pohledů, tak čtečka nenahradí knihu. Ve čtečce jsou sice stejná písmena ve stejném počtu jako v knize, ale přesto je v ní knihy jenom část.

Zastánci čteček řeknou, že ve čtečce je celý obsah knihy, „to duchovní“ poslání jdoucí napříč věky – a to je vše, co potřebujeme. Možná mezi námi skutečně žijí ryzí duchové. Já jsem však bytost tělesná, a proto je pro mne v knize skryto ještě leccos jiného.

Ke knihám člověk nějak přijde. Některá je navždy spojená se vzrušením, jež člověk pocítí, když na polici antikvariátu uvidí dlouho hledaný svazek. V jiné je skryto přátelství toho, kdo nám ji daroval. A v ještě jiné trvalá přítomnost toho, po kom jsme ji zdědili.

K dobré knize totiž patří to, že se předává. Některá kniha voní po babiččině knihovně. Jinou, tu z antikvariátu, vlastnil zřejmě silný kuřák. A do některých si někdo (kdo asi?) dělal vpisky, takže máme při čtení společnost. A pokud si do knih děláme vpisky i my, čteme knihy ve společnosti sebe samých před dvaceti lety. A naše děti nám pak mohou říct: To, co sis podtrhla, to bych si přesně podtrh taky.

Knihy mají tělo – a jak rozmanité může být! Ráda se dotýkám drsného plátna s ražbou, které patřilo ke stylu první republiky. Přenáší mě v čase třeba i k nakladateli Rudolfu Škeříkovi, který přes den spravoval zuby a odpoledne vydával knihy krásné pro oko i na dotek. Knihu lze totiž jako všechno, co má tělo, hladit a kniha vydávaná pro radost má moc radost předat. A pak ta sazba předdigitálního věku, kdy se písmeno otisklo do papíru tak hluboko, že je na ně každá guma krátká. Tak si představuji pevný názor, nezvratný postoj.

A jsou-li také v knize ilustrace? To je další bonbónek na dortu. Někdo preferuje realistická vyobrazení doplňující text příběhu, někdo má raději abstraktní kompozice neovlivňující představu v napsaném, nu a někdo zase ke svým představám nepotřebuje pomocné hůlky. Jak se komu líbí.

A ještě jinak je to s knihami, na jejichž přípravě se člověk podílí. Často jsou v nich léta práce a trpělivého hledání. Jsou spojeny s nepříjemnými střety a krásnými setkáními. A také s důvěrným obcováním s nějakým tématem či autorem. Když pak taková kniha přijde z tiskárny, je to pokaždé zázrak, zhmotnění čehosi neviditelného, virtuálního, skutečného sen, který se žádným nedopatřením nesmaže.

Proto knihy, buďtež pochváleny! (A necht' si také žijí čtečky.)

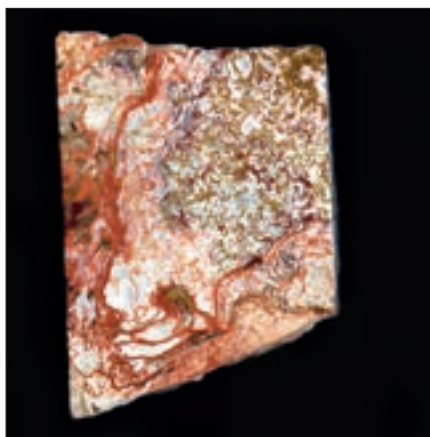
Z evangelického měsíčníku ČESKÝ BRATR č. 2/2017, str. 41

Skrytá krása kamenů

ZE SBÍRKY JAROSLAVA F. Z DOLNÍCH ŠTĚPANIC

Jaspis

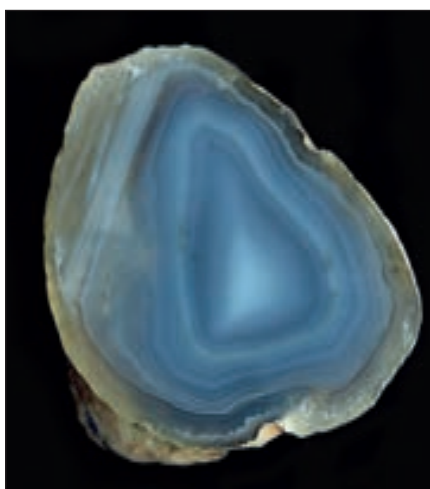
- naleziště: Jizerské Hory –
Bezděčín
- tvrdost: 6–7 (Mohse)
- barva: bílý, bělenamodralý,
žíhaně
tmavočervený
- velikost: 75 × 54 mm
- stáří: 1, 5 miliardy let
- zpracování: řezání, broušení,
leštění JF
- užití: Nabízí oporu
a pomoc ve stresu,
přináší klid

a rozvahu v životě, povzbuzuje rozvoj představivosti.
Proměňuje myšlenky v činy a zajišťuje duševní rovnováhu,
citovou a tělesnou pohodu.

Achát, SiO₂

- naleziště: Brazílie
- tvrdost: 6, 5–7 (Mohse)
- barva: modrý s matným
chalcedonem
- velikost: 83 × 71 mm
- stáří: 1, 5 až 2 miliardy let
- zpracování: řezání, broušení,
leštění
- použití: ve šperkařství
- užití: Pomáhá při
vnitřních srdečních
a nervových
nemocech, uvolňuje
a reguluje energii,
chrání před zlostí.
Dodává sílu a odvahu.

ZDOBENÍ ADVENTNÍCH VĚNCŮ

**23.11.2018 od 17h
sokolovna Dolní Štěpanice**

***Zdobení věnců patří k Vánocům.
Přijďte si vyrobit svůj vlastní adventní věnec.
A zpříjemnit předvánoční čas.
Společná akce pro všechny.***

***Je možné si donést svoje vlastní zdobení.
Občerstvení při čajíčku vítáno.
Rezervace formou sms
737333020***